

Під прицілом

Ескалація між Індією та Пакистаном повертає Кашмір у центр міжнародного порядку денного. Цей конфлікт може стати ще небезпечнішим.

Наслідки недавнього військового загострення між Індією і Пакистаном після теракту в індійському Пахалгамі сторони трактують по-різному. Індія, схоже, домоглася тактичного успіху, тоді як Пакистан отримав несподівану дипломатичну вигоду: ініціатива президента Трампа виступити посередником у кашмірському конфлікті зміцнила позиції Ісламабада. Ці події повернули Кашмір у фокус не тільки двосторонньої, а й глобальної політики.

22 квітня в Пахалгамі внаслідок теракту загинули 26 осіб, переважно індуюсти. Відповідальність за напад взяло на себе угруповання «Фронт опору», яке експерти вважають регіональним підрозділом терористичної організації «Лашкар-е-Тайба». Це був наймасштабніший напад на цивільних осіб в Індії з часів атак у Мумбаї в 2008 році та серйозний удар по зусиллях уряду прем'єр-міністра Нарендри Моді щодо нормалізації ситуації в новому союзному регіоні Джамму і Кашмір. Розпустивши в серпні 2019 року єдиний штат із мусульманською більшістю, правляча Бхаратія джаната парті виконала ключову передвиборчу обіцянку. Незважаючи на протести місцевих партій, серйозного збройного опору не було.

Останнім часом рівень безпеки в регіоні помітно зріс, туризм збільшився. Пряма залізнична лінія з Нью-Делі символізувала поглиблення інтеграції Кашміру в індійський простір. Однак атака в Пахалгамі продемонструвала провал стратегії нормалізації. Індійська операція «Сіндуур» проти терористичної інфраструктури в Пакистані отримала підтримку всіх політичних сил. Але після заяви президента Трампа про перемир'я і пропозицію посередництва прем'єр-міністр Моді зазнав критики з боку індійських радикалів, які звинуватили його в дипломатичній слабкості і зажадали продовження силового тиску на Пакистан.

Пакистан протягом десятиліть прагне до інтернаціоналізації кашмірського питання

Відповіддю Ісламабада на дії Індії – включно з призупиненням дії Договору про води Інду та військову операцію – стало об'єднання політичних сил навколо армії. У внутрішній політиці в тінь відійшли суперечки, включно з конфліктом із партією колишнього прем'єр-міністра Імрана Хана, економічною кризою і критикою на адресу військового домінування. Начальник штабу Асім Мунір зміцнив і без того сильні позиції збройних сил і зайняв більш жорсткий курс у відносинах з Індією. Пакистан привітав ініціативу США, оскільки традиційно виступає за міжнародне посередництво у вирішенні кашмірського конфлікту.

Навіть після укладеного 10 травня перемир'я перспективи стійкого миру між Індією і Пакистаном залишаються туманними. Прем'єр Моді оголосив, що операція «Сіндуур» встановила нову «норму» в боротьбі з тероризмом. Нагадаємо, і в 2016, і в 2019 роках Індія вже вдавалася до обмежених військових дій у відповідь на атаки, що походили з території Пакистану.

7 травня в першій хвилі ударів Індія атакувала дев'ять об'єктів терористичних угруповань, уникаючи ударів по військових об'єктах пакистанської армії. Особливо примітні удари по штабах «Лашкар-е-Тайба» в Мурідке і «Джайш-е-Мухаммад» у Бахавалпурі (Пенджаб) – обидві організації відповідальні за серію терактів в Індії, включно з нападом на парламент у 2001 році та бійнею в Мумбаї у 2008 році.

У відповідь Пакистан атакував індійські військові об'єкти, що викликало стрімку ескалацію конфлікту. За оцінкою військових експертів, відбулася одна з найбільших повітряних битв останніх десятиліть. Уперше в бойових умовах зішлись сучасні китайські та західні системи озброєння: за повідомленнями, пакистанські винищувачі китайського виробництва збили щонайменше один французький винищувач Rafale. За даними *New York Times*, індійські удари по терористичних і військових об'єктах виявилися помітно ефективнішими за пакистанські дії у відповідь.

США не раз відігравали роль посередника в кашмірській кризі – у 1999, 2001/2002 і 2019 роках. І цього разу Вашингтон став ключовим зовнішньополітичним актором. Спочатку Білий дім не виявляв інтересу до посередництва, але після удару Індії по авіабазі в

Равалпінді – поруч із Головним штабом пакистанської армії та Управлінням стратегічного планування ядерних сил – США втрутилися. 10 травня президент Трамп через Twitter оголосив про перемир'я і висловив готовність сприяти вирішенню конфлікту.

Для Індії втручання США стало серйозним дипломатичним ударом. По-перше, Нью-Делі традиційно відкидає будь-яке міжнародне посередництво в кашмірському питанні. По-друге, дії Вашингтона посилюють недовіру індійської політичної еліти, яка, на відміну від Москви, не вважає США надійним стратегічним партнером.

*Публічне втручання
США сприймається в
Індії як
зовнішньополітичний
прорахунок*

На відміну від американської версії, Індія стверджує, що ініціатором перемир'я виступив Пакистан під час двосторонніх консультацій. Нью-Делі наголошує, що Пакистан не вдався до ядерного «сигналіngu», а отже, не було реальних підстав для побоювань з приводу ядерної ескалації. Пакистан же посиляється на позицію Трампа і стверджує, що саме Індія після бесіди з держсекретарем США Рубіо запропонувала перемир'я. Таким чином, втручання США стало для Пакистану несподіваним дипломатичним успіхом, а для Індії – болючою зовнішньополітичною поразкою.

Кашмір залишається потенційним осередком вибухонебезпечної ескалації. Перспективи діалогу між сторонами найближчим часом відсутні. Для Індії пріоритетом залишається боротьба з тероризмом і повернення контрольованих Пакистаном територій. Пакистан, навпаки, вимагає відновлення діалогу і водної угоди.

Криза зміцнила націоналістичні сили в обох країнах. Прем'єр Моді стикається зі зростаючим тиском з боку індіїстських радикалів, які вимагають більш жорсткого курсу. У Пакистані політичним переможцем конфлікту стало військове керівництво під командуванням генерала Муніра. Призупинення Індією Договору про води Інду, ймовірно, підштовхне ісламських фундаменталістів, які давно закликають до «священної війни за воду».

У двосторонньому вимірі залишається незрозумілим, чи зможуть операції на кшталт «Сіндуур» знизити підтримку терористичних угруповань з боку Пакистану. Взаємні санкції фактично паралізували і без того слабкі політичні, економічні та суспільні зв'язки між двома

країнами, що серйозно ускладнить комунікацію в майбутніх кризах. Ядерні арсенали обох сторін не стабілізують відносини, а, навпаки, дозволяють вести обмежені бойові дії – як це вже відбувалося в Каргільській війні 1999 року.

На глобальному рівні залишається відкритим питання: чи принесе інтернаціоналізація кашмірського конфлікту Пакистану довгострокові дивіденди. Для Індії, навпаки, втручання Трампа стало серйозним ударом по відносинах зі США, які послідовно зміцнювалися протягом останніх двох десятиліть. Індія – ключовий партнер Вашингтона в Індо-Тихоокеанській стратегії стримування Китаю. Ще однією зовнішньополітичною поразкою стало те, що Індія знову опинилася згадану в одному ряду з Пакистаном, що суперечить її прагненню утвердитися як самостійний глобальний гравець у багатополлярному світі. Кашмірський конфлікт, таким чином, знову зайняв місце на міжнародній арені – і в майбутньому може стати ще небезпечнішим.

Крістіан Вагнер

Д-р Крістіан Вагнер (Christian Wagner) – старший науковий співробітник дослідницької групи з Азії при Фонді науки і політики (SWP) у Берліні.

Тобіас Шольц

Д-р Тобіас Шольц (Tobias Scholz) – науковий співробітник

дослідницької групи з Азії при Фонді науки і політики (SWP) у Берліні.

